

De oprichting en werking van de Partij voor Vrijheid en Vooruitgang

door Omer VANAUDENHOVE,

Minister van Staat.

★

Wij schrijven februari 1961.

« Beste vriend, het is uw beurt ! » Zo sprak Roger Motz, de betreunde en toenmalige voorzitter van de Liberale Partij om mij duidelijk te maken dat hij zijn voorzitterschap als beëindigd beschouwde en meteen dacht aan Omer Vanaudenhove om hem op te volgen.

Wat leidde Roger Motz ertoe mij als kandidaat naar voren te brengen ?

Eerstens de statutaire voorschriften die voorzagen dat er een beurtrol diende te zijn onder Walen, Brusselaars en Vlamingen.

Na Roger Motz was het de beurt aan een Vlaming.

Omer Vanaudenhove was, op een korte onderbreking na (homogeen kabinet G. Eyskens), bijna 7 jaar Minister van Openbare Werken geweest. In deze functie had de vroegere burgemeester van Diest en gecoöpteerd senator de gelegenheid gehad zich door vele partijgenoten te doen kennen.

Op 6 mei 1961 werd Omer Vanaudenhove dan ook, met algemeenheid van stemmen, verkozen tot voorzitter van de Liberale Partij. Weinigen hebben toen gedacht dat hij de laatste voorzitter zou zijn van de eerste politieke partij die ons land had gekend.

De eerste ?... Inderdaad : de Liberale Partij werd opgericht op 14 juni 1846 en heeft sindsdien in het Belgisch politiek leven, vooral dan als regeringspartij, een belangrijke rol gespeeld en vervuld.

Die rol was niet steeds in verhouding tot haar politieke, numerieke sterkte ; dit kwam kenmerkend tot uiting in de periode tussen de twee wereldoorlogen en onmiddellijk erna.

Van 1925 tot 1939 kon de Liberale Partij slechts bogen op een gemiddelde van 11,50 % van het Belgisch stemmenaantal en moest zich

tevreden stellen met een aantal volksvertegenwoordigers dat schommelde tussen 23 en 33.

Bij de parlementaire verkiezingen van 1946 slonk onze volksvertegenwoordiging tot 17 mandatarissen.

Dat belette niet dat wij in de periode van 1944 tot 1960 gedurende 10 jaar regeringsverantwoordelijkheid droegen en slechts 6 jaar in de oppositie vertoeven.

Hoe moet of kan men dergelijke grote invloed van een « kleine » partij gedurende al die jaren verklaren ?

Een samenwerking op gebied van staatsbeleid kon worden gerealiseerd :

- enerzijds met de Belgische Socialistische Partij (BSP) dank aan het feit dat de filosofische overtuiging van de meeste leiders van beide partijen een belangrijke rol speelde en anderzijds er een groot bindteken te vinden was in de gezamenlijke wens (wil) het rijks-onderwijs te verdedigen en te verstevigen ;
- anderzijds met de Christelijke Volkspartij (CVP) omdat de economische en sociale programma's eerder gemakkelijk te verzoenen waren.

Deze toestand werd plots afgebroken met het vooruitzicht in lange tijd niet terug te keren als regeringspartij toen op 25 april 1961 het kabinet Lefèvre-Spaak aantrad.

Niettegenstaande en ondanks de beruchte staking van 1960-1961 hadden de twee groten elkaar gevonden ; daarenboven was het klaar dat het hun bedoeling was hun samengaan langer te rekken dan één legislatuur. P.H. Spaak sprak over een coalitie die het minstens een kwart-eeuw zou volhouden. Hij voegde er aan toe dat een winst van enkele zetels voor de Liberale Partij niet het minste bezwaar zou vormen. In ieder geval was hij ervan overtuigd dat CVP en BSP samen de tweederde van de zetels zouden behouden en aldus, de nodige meerderheid bewaren om over te gaan tot de noodzakelijke herziening van de grondwet.

Als pas gekozen voorzitter voelde ik er weinig voor een partij aan te voeren die zou gedoemd zijn in de oppositie te moeten trappelen gedurende meerdere legislaturen. Niettemin was ik mij wel bewust van het feit dat indien ons aantal volksvertegenwoordigers rond het twintigtal bleef zweven Spaaks voorspelling weleens zou kunnen bewaarheid worden.

In talrijke gesprekken met Roger Motz wiens lange ondervinding en wijze raad een spoorslag en een steun waren, werd er beslist een nieuwe partij op te richten.

Talrijke gesprekken gekoppeld aan studies in verschillende werkgroepen brachten ons tot het voor velen moeilijk te nemen besluit de Liberale Partij te vervangen door een nieuwe politieke formatie die fundamenteel en op meerdere punten verschillen zou vertonen met haar voorganger.

Een eerste belangrijke houdingswijziging kon logischerwijze worden aangenomen na het tot stand komen van het schoolpact. Een nieuwe wet voorzag immers in een globale regeling voor het ganse onderwijsnet met een garantie tot loyale uitvoering ervan onder toezicht van een schoolpactcommissie.

Aldus zou de nieuwe partij niet langer een groot, zoniet het grootste deel van haar krachten en activiteit moeten besteden aan de verdediging van het officieel onderwijs.

Terzelfdertijd evenwel moesten wij vaststellen dat zowel CVP als BSP een linkse politiek gingen voeren. Met een opgedreven tussenkomen en ingrijpen van de Staat zou het land niet kunnen ontsnappen aan de gevolgen als : enorme stijging van de staatsuitgaven die onvermijdelijk moest leiden tot hogere belastingdruk en aanzwelling van de rijksschuld.

Met de hulp van de CVP ging ons land de collectivistische toer op.

Wij waren er nochtans van overtuigd dat bedoelde politiek indruiste tegen de ideeën en de opvattingen van een meerderheid van de CVP-kiezers, waarschijnlijk zelfs tegen de meerderheid van het Belgische kiezerskorps.

Hiermede rekening gehouden vertrokken wij met als doelstelling allen die op economisch gebied liberalen waren, onafgezien hun filosofische of godsdienstige overtuiging, op te nemen en te verenigen in één politieke partij.

In deze partij zouden vooraanstaande katholieken belangrijke functies bekleden in bestuursorganen en kwamen later op de verkiezingslijsten in aanmerking voor een verkiesbare plaats.

Toen Roger Motz ons ontviel werd hij als provinciaal senator opgevolgd door J. Moreau de Melen PSC-burgemeester en gewezen leider van het CVP-schoolcomité destijds in leven geroepen ter bestrijding van de wet Collard. Zo handelend hebben wij, na woorden en beloften, daadwerkelijk aangetoond dat voor ons het traditioneel « zogenoemd en ons toegemeten » anticlericalisme definitief tot het verleden behoorde.

Betreffende de verhoudingen tussen de gemeenschappen wisten wij dat een noodzakelijke verandering op til was. Wij wilden ons inzetten hiervoor een oplossing te vinden door in de eerste plaats en vooral in eigen rangen een goede en hechte verstandhouding in het leven te houden.

Eén van de middelen daartoe was het ambtshalve opnemen in het Directiecomité van de vier hierna vernoemde personen : de Nationale

Voorzitter, de Voorzitters van het Liberaal Vlaams Verbond, van de Entente Libérale Wallonne en van de Brusselse PVV-PLP federatie.

Op 7 oktober 1961, in haar laatste congres verleende de Belgische Liberale Partij haar goedkeuring aan de nieuwe statuten van de op te richten partij en stelde aldus, automatisch, een einde aan het bestaan van België's oudste politieke formatie.

Op 8 oktober 1961 wordt de Partij voor Vrijheid en Vooruitgang - Parti pour la Liberté et le Progrès (PVV-PLP) boven de doopvont gehouden en wordt de laatste voorzitter van de Liberale Partij verkozen tot eerste voorzitter van de PVV-PLP.

In dit beperkt bestek is het niet mogelijk hier de volledige analyse weer te geven van de statuten en de werkwijze van de nieuwe partij. Ik wil er enkel, doch met nadruk, op wijzen dat de nieuwe statuten aan de voorzitter een bredere waaier van mogelijkheden en initiatieven toekenden dan voorheen het geval was. Die machtsuitbreiding werd ondermeer geconcretiseerd door het feit dat hij :

- zelf zijn twee ondervoorzitters mocht kiezen ;
- met meer gezag dan vroeger zijn partij kon leiden ;
- de federaties — en dat is een belangrijk punt — praktisch kon verplichten vooraanstaande katholieken op een verkiesbare plaats op te nemen op hun kandidatenlijst.

Brekend met vroegere traditie werd er gedurende de vier jaar die de partij in de oppositie doorbracht, een intense en volgehouden activiteit aan de dag gelegd op alle gebied. Zo werden er geregeld congressen belegd ter bestudering van bepaalde speciale aspecten van de nationale politiek. De openbare opinie trachtten wij met alle mogelijke middelen te onzer beschikking te informeren over ons programma.

Ik mag er hier op wijzen dat radio en televisie, zo in Franstalige als in Nederlandstalige uitzendingen, zich veel objectiever toonden in vergelijking met hetgeen zich de laatste jaren voordoet. De standpunten van de PVV-PLP, toen in de oppositie, werden correct weergegeven en als dusdanig behandeld of besproken.

Wij kunnen erop bogen ernstig werk te hebben geleverd in het parlement ondanks het klein aantal vertegenwoordigers dat wij konden afdraaien.

De leiding van de nieuwe partij slaagde erin haar steeds toenemend aantal aanhangers het bewustzijn bij te brengen dat alléén een groot succes bij de volgende verkiezingen het uiterst gevaarlijk afglijden naar een collectivistisch regime zou kunnen beletten.

Op zondag 23 mei 1965 kwam de kiezer aan het woord en bezorgde de PVV-PLP een belangrijke overwinning die zich uitdrukte in een vooruitgang van 28 zetels met als gevolg dat de twee groten (CVP - verlies van 19 zetels en BSP - verlies van 20 zetels) in de Volksvertegenwoordiging niet konden stoeien op de tweederde meerderheid nodig om de herziening van de grondwet door te voeren.

De conclusies die uit de verkiezingsuitslag konden worden getrokken, waren :

a) de grootste stemmenverschuiving sinds de invoering van het algemeen stemrecht verandert grondig het politiek uitzicht van België ;

b) naast de verwachte achteruitgang van de CVP verliest de BSP nog een zetel meer ;

c) het ontbreekt de twee grote partijen aan één zetel om alléén met de noodzakelijke tweederde meerderheid de geplande grondwetsherziening te kunnen doorvoeren.

Ter oplossing van de regeringscrisis werden oeverloze discussies verwacht. Maar, de twee partijen gesteund door hun vakbonden en behept door de wil samen te blijven regeren, negeerden op ostentatieve wijze de zo duidelijk uitgesproken voorkeur van het kiezerskorps, en zo kwam een nieuwe CVP-BSP regering onder voorzitterschap van P. Harmel tot stand, die het echter slechts enige maanden zou volhouden.

Na de val van dit kabinet kon, na een korte regeringscrisis, worden gedacht aan een CVP-PVV regering.

Nadat de Koning P. Van den Boeynants als formateur had aangeduid werd op korte tijd een regering gevormd met W. Declercq als vice-premier.

Het liep snel van stapel !

P. Van den Boeynants en ikzelf geflankeerd door slechts een paar medewerkers, kwamen samen om in twee dagen tijds een eensgezind akkoord te bereiken over het regeringsprogramma. Wij waren geen aanhangers van een uitgebreide en gedetailleerde « bijbel » ; latere regeringen zouden dat wel zijn. Wij beperkten ons tot een paar pagina's die de krachtlijnen en de grote strekkingen van het nieuw regeringsprogramma zouden weer geven.

Eenmaal de regering gevormd, waren vergaderingen tussen enerzijds leden van de regering en anderzijds de leiders van de twee regeringspartijen eerder zeldzaam. Wij huldigden het standpunt dat de regering het land bestuurt, de partijvoorzitters hun respectievelijke partijen.

Dat zulke wijze van handelen positief was werd bewezen door het feit dat de toenmalige regering gedurende de twee volle jaren dat ze aan het bewind bleef, veel goeds kon verwezenlijken.

Verder herinner ik mij dat de opiniepeilingen die op geregelde tijdstippen werden gehouden bewezen dat de openbare opinie zeer positief het regeringswerk beoordeelde.

Helaas het werk van deze regering zou een einde nemen toen zij door de kwestie Leuven ten val werd gebracht. En de splitsing van de Katholieke Universiteit zou ook gevolgd worden door de splitsing van de drie nationale partijen: splitsing die volgens mij ver dragende gevolgen zou hebben.

Er is sinds toen veel veranderd.

Enerzijds hebben wij zoals de meeste Westerse landen een zware economische crisis gekend die nog ver van overwonnen is.

Anderzijds is de ene regering na de andere gestruikeld op de communautaire problemen zonder ze definitief te hebben opgelost.

Ik druk de hoop uit dat de nationale commissie die zal worden opgericht er zal in slagen de noodzakelijke veranderingen aan de huidige structuren van ons land voor te stellen.

En laat ons dan ten slotte hopen dat ten minste de drie nationale politieke strekkingen die in ons land bestaan en die ik hoop vroeg of laat opnieuw in nationale formaties verenigd te zien, een akkoord zouden kunnen geven aan een oplossing die ons moet toelaten met optimisme en vertrouwen het jaar 2000 tegemoet te gaan.

